

Stelselherziening Jeugdzorg

Standpunten van het
Platform Middelgrote Gemeenten

12 april 2011

I. Aanleiding

Een belangrijk onderdeel van het bestuursakkoord tussen Rijk en gemeenten is de stelselherziening van de Jeugdzorg. Bijzondere aandacht moet daarbij worden geschonken aan de positie van de specialistische jeugdzorg.

Op 24 maart heeft het Platform Middelgrote Gemeenten een bijeenkomst gehouden over dit onderwerp. In het onderstaande wordt aangegeven welke de belangrijkste elementen waren in de discussie en geeft het PMG zijn advies over dit onderwerp.

Het standpunt dat het PMG inneemt komt voor een groot deel overeen met hetgeen eerder door de G32 naar voren is gebracht en is verwoord in het strategisch visiedocument over de transitie van de jeugdzorg.

Allereerst zullen we ingaan op de uitgangspunten die het Platform Middelgrote Gemeenten hanteert om de stelselherziening Jeugdzorg te benaderen. Vervolgens zal op basis van deze uitgangspunten de standpunten van het PMG worden benoemd per maatregel, die zijn benoemd in het regeerakkoord.

II. Uitgangspunten van het Platform Middelgrote Gemeenten

Kind en gezin centraal

Allereerst zal de wijze van ondersteuning, hulpverlening, organisatie en inrichting van de jeugdzorg erop gericht moeten zijn om iedere jeugdige zo optimaal mogelijke voorwaarden te bieden waarin het zo gezond mogelijk kan opgroeien en ontwikkelen. De vraag van de jeugdige is altijd uitgangspunt, ook als dit betekent dat opvoeders en/of het netwerk van de jeugdige ondersteuning nodig hebben om aan die vraag te kunnen voldoen, zodat jeugdige en gezin centraal staan.

Stuur en vertrouw op eigen kracht

De eigen kracht is de kern van de zorg voor jeugd. In aanvulling op kind en gezin centraal staat het stimuleren van de eigen kracht van het kind en gezin. De opvoeding en de opvoedingsondersteuning niet overnemen, maar zoveel mogelijk versterken. Ook door het versterken van het informele netwerk rondom het kind en gezin. En áls de overname van de opvoeding nodig lijkt, veel aandacht besteden aan een goede besluitvorming over die overname en een optimale kwaliteit van zorg¹.

Deskundigheid, professionaliteit en talenten zijn de basis van een ieder die opvoedt, werkt in en -aan de zorg voor jeugd. De ruimte krijgen tot professioneel handelen, ruimte voor ontwikkeling, weten wat je wel en niet kan, zijn ingrediënten om tot een goede zorg voor jeugd te komen.

Eenvoudig stelsel

In het huidige stelsel is sprake van een sterk versnipperd aanbod. Jeugdigen en hun ouders hebben met veel hulpverleners en instellingen te maken. Er zijn veel problemen in samenwerking en coördinatie van ondersteuning en hulpverlening. Jeugdigen en ouders klagen erover dat ze vaak hun verhaal moeten vertellen voordat ze de hulp en ondersteuning krijgen die ze nodig hebben.

Doorverwijzing is meer regel dan uitzondering. Jeugdigen en ouders/opvoeders ervaren het stelsel als ingewikkeld.

Om die reden pleit het PMG voor een eenvoudig stelsel: een herkenbare ingang waar opvoed- en opgroevraagstukken (zo mogelijk direct) beantwoord worden. Hierbij zijn de natuurlijke opvoedcontexten (gezin, onderwijs, opvang) uitgangspunt. Doorverwijzen moet weer uitzondering worden.

De gemeente weet het beter

Bij de stelselherziening is het van belang dat de gemeenten zelf zeggenschap krijgen. Als meest nabije overheid hebben de gemeenten goed zicht op wat er speelt onder jeugdigen en ouders/opvoeders en in hun directe omgeving. Van hieruit kan het lokale aanbod worden bepaald, waarbij preventie en vroegtijdig signaleren de boventoon kan voeren om de instroom in de duurdere zorg terug te dringen.

Als dit betekent dat samengewerkt moet worden met andere (buur)gemeenten, dan gebeurt dit ook.

¹ Pijlers voor nieuw jeugdbeleid, Nederlands Jeugd Instituut, 2010.

III. Standpunten van het Platform Middelgrote Gemeenten

1. Eén financieringssysteem

Er moet één financieringssysteem komen voor het huidige preventieve beleid, de huidige vrijwillige provinciale jeugdzorg, de jeugd – LVG en jeugd – GGZ².

Het inrichten van één financieringssysteem heeft tot doel om de effectiviteit van de jeugdzorg te verbeteren³. Met de bundeling van de financieringsstromen geeft het kabinet vorm aan de eerder benoemde uitgangspunten⁴;

- Wegnemen van perverse prikkels: afwentelingeffecten tussen zorgdomeinen voorkomen, effectieve samenwerking tussen instanties stimuleren.
- Beperken van aantal bestuurslagen en financieringsstromen: slagvaardiger zorg voor jeugd zodat een (meer) integrale aanpak tot stand kan komen.

Het enkel inrichten van één financieringssysteem garandeert echter niet dat de benoemde uitgangspunten, die aan de keuze voor één financieringssysteem ten grondslag ligt, ook wordt behaald. Op basis van de benoemde uitgangspunten van het PMG komen wij tot de volgende standpunten voor deze maatregel:

Kind en gezin centraal, stuur en vertrouw op eigen kracht, eenvoudig stelsel en de gemeente weet het beter

- Zet in de financieringssysteem het kind en gezin centraal (en niet de 'problemen' centraal). Ga uit van de complexe mens met mogelijk veranderende behoeften, eventueel op veranderende leefgebieden. Zoek hiervoor aansluiting op het compensatiebeginsel, zoals in de Wmo wordt gehanteerd.
- Stel landelijk in samenwerking met gemeenten en zorgaanbieders inhoudelijke sturingsindicatoren vast die de concurrentie tussen de diverse instellingen en de organisatiebelangen doorbreekt. Het enkel sturen op samenwerken betekent niet dat ook sprake is van effectieve ondersteuning en

² Vrijheid en Verantwoordelijkheid, Regeerakkoord VVD – CDA, september 2010.

³ Idem.

⁴ Kabinetsvisie Perspectief voor Jeugd en Gezin, TK 2009 – 2010, 32 202, nr. 4, april 2010.

zorg voor de jeugdige en zijn/haar gezin. De sturingsindicatoren moeten recht doen aan de wens om iedere jeugdige optimale voorwaarden te bieden waarin het zo gezond mogelijk kan opgroeien en ontwikkelen.

- Voer de ontschotting van de budgetten tussen de disciplines van de zorg voor jeugd helemaal door. Alleen met de vrijheid tot herverdeling en vrije inzet van middelen kunnen afwentelingseffecten worden tegen gegaan.
- Breng de verschillende financieringsstromen in een Brede Doeluitkering naar gemeenten voor een periode van een aantal jaren. Dit maakt een werkelijke integrale verandering van het jeugdzorgstelsel mogelijk en voorkomt een afwentelingseffect.
- Zorg voor voldoende extra financiële middelen om de verandering van het jeugdzorgstelsel mogelijk te maken en de frictiekosten te compenseren.

2. Alle taken voor de jeugdzorg onder verantwoordelijkheid van de gemeenten

In lijn met het advies van de Parlementaire Werkgroep Toekomstverkenning Jeugdzorg, worden gefaseerd alle taken op het gebied van jeugdzorg overgeheveld naar de gemeenten. Het betreft hier: jeugd – ggz (zowel AWBZ als Zorgverzekeringswet), provinciale jeugdzorg, gesloten jeugdzorg, jeugdreclassering, jeugdbescherming en licht verstandelijk gehandicapte jeugd. Preventie en vrijwillige hulpverlening wordt in goede afstemming met gedwongen hulpverlening georganiseerd door (samenwerkende) gemeenten⁵.

Het onder verantwoordelijkheid van gemeenten brengen van alle taken op het gebied van de jeugdzorg heeft tot doel om een slagvaardiger zorg en (meer) integrale aanpak tot stand te brengen⁶. Met het enkel beleggen van de verantwoordelijke taken wordt dit doel niet behaald. Op basis van de benoemde uitgangspunten komen wij tot de volgende standpunten:

⁵ Vrijheid en Verantwoordelijkheid, Regeerakkoord VVD – CDA, september 2010.

⁶ Kabinetsvisie Perspectief voor Jeugd en Gezin, TK 2009 – 2010, 32 202, nr. 4, april 2010.

Kind en gezin centraal, stuur en vertrouw op de eigen kracht, eenvoudig stelsel en de gemeente weet het beter

- Stel het kind en gezin centraal bij de inrichting van de taken onder verantwoordelijkheid van de gemeenten. Breng alle taken, inclusief de jeugd – LVG, jeugd – GGZ, jeugdbescherming en jeugdreclassering, over en zorg ervoor dat de vragen van het kind en gezin leidend zijn bij de inrichting van de zorg voor jeugdigen door gemeenten.
- Beleg de diverse taken met de budgetten in één hand en op gemeentelijk niveau. Laat gemeenten zelf de vorm en omvang van samenwerking bottom – up vormgeven, vanuit het principe ‘lokaal waar kan, regionaal waar moet’. Geef gemeenten de verantwoordelijkheid dit binnen een aantal jaren vorm te geven.
- Geef gemeenten voldoende beleidsvrijheid en tijd om een samenhangend veld van jeugdzorg in te richten en aan te sluiten op de (lokale) ontwikkeling van Passend Onderwijs, de kanteling, welzijn nieuwe stijl, veiligheidshuizen en arbeidsmarkt.
- Stel samen met gemeenten de randvoorwaarden, kwaliteitseisen en kritische succesfactoren op, waaraan gemeenten moeten voldoen om de taken op het gebied van jeugdzorg verantwoord uit te kunnen voeren. Zorg ervoor dat het gemeentelijk apparaat voldoende toegerust is om de inrichting en inkoop van de jeugdzorg uit te kunnen voeren en vertrouw erop dat gemeenten daar waar nodig samen gaan werken in hun regio.
- Stel samen met gemeenten, provincies, zorgkantoren en zorgaanbieders een Plan van Aanpak en programma op dat voorziet in een zorgvuldig transitieproces voor het gehele jeugdzorgstelsel.
- Laat de verantwoordelijkheid voor de levering van kwaliteit bij de instellingen, die zorg voor jeugdigen en hun opvoeders bieden, en richt de kwaliteitscontrole op die instellingen in met wetgeving en inspectie (Integraal Toezicht Jeugdzaken), zodat kwaliteit van zorg onafhankelijk en gescheiden van de financiering gewaarborgd is. De gemeente behoudt als opdrachtgever de plicht om activiteiten van instellingen te financieren die voldoen aan de juiste kwaliteit. Dit past in de scheiding van de verantwoordelijkheden als 1. financier/ opdrachtgever, 2. uitvoerder en 3. toezichthouder/controleur en doet recht aan een systeem met checks en balances.
- Gemeenten onderkennen de diversiteit en specialismen in het veld van de zorg voor jeugdigen. Zij hebben oog voor de inzet van generieke zorg waar kan en specialistische zorg waar nodig. Gemeenten kunnen de bestaande onnatuurlijke schotten doorbreken en een vloeiende zorgstructuur vormgeven, waarin de diverse disciplines vanuit de eigen deskundigheid samenwerken en de best passende zorg geboden kan worden.

3. De Centra voor Jeugd en Gezin als frontoffice voor de jeugdzorg

De Centra voor Jeugd en Gezin die inmiddels gerealiseerd zijn, zullen bij de overheveling naar de (samenwerkende) gemeenten gaan dienen als front office voor alle jeugdzorg van de gemeenten⁷.

Het doel om het Centrum voor Jeugd en Gezin als front office te benoemen is om (alsnog) één toegang te realiseren. Het CJG enkel vormgeven als 'doorgeefloket' voor alle jeugdzorg zal geen recht doen aan een inhoudelijke omvorming van het jeugdzorgstelsel. Op basis van de benoemde uitgangspunten komen wij voor deze maatregel tot de volgende standpunten:

Kind en gezin centraal, stuur en vertrouw op de eigen kracht, eenvoudig stelsel en de gemeente weet het beter

- Geef gemeenten de ruimte om van het CJG een volwaardig laagdrempelig ondersteuning- en hulpverleningscentrum te maken waar lokale producten waar mogelijk direct beschikbaar zijn. Om een echte en succesvolle omvorming tot stand te kunnen brengen is tijd nodig. Tijd voor ontwikkeling, implementatie, professionalisering en doorontwikkeling. Het huidige CJG is pas een eerste stap naar integraal aanbod.
- Ontwerp een zinvolle beheersingssystematiek samen met gemeenten en zorgaanbieders, waarin de afweging van draaglast en draagkracht van kind en gezin centraal staan en die een goed werkende toegang naar de meest passende ondersteuning en zorg stimuleert. Geef gemeenten de ruimte om hiervoor aan te sluiten op andere ontwikkelingen, zoals het gebruik maken van het informele netwerk van jeugdige en gezin en de kanteling.
- Ondersteun gemeenten en zorgaanbieders gedurende het hele transitieproces en stimuleer deskundigheidsbevordering en professionalisering. Investeer in de kwaliteit en doorontwikkeling van de lokale CJG's en investeer in de kwaliteit van pedagogen in de leefomgeving (kinderopvang, onderwijs, sport, etc.), zodat zij goed toegerust zijn om problemen te voorkomen of vroegtijdig te herkennen.
- Geef gemeenten de ruimte om ook het preventieve veld, zoals de jeugdgezondheidszorg, om te vormen naar een passend lokaal aanbod en in aansluiting op de stelselherziening jeugdzorg.

⁷ Vrijheid en Verantwoordelijkheid, Regeerakkoord VVD – CDA, september 2010.